

Humorizált-e Jézus?

Sokáig fájdalommal azt gondoltam, hogy nem. Megpróbáltam megérteni, hogy miért. Arra jutottam, hogy valószínűleg a katolicitása (egyetemességigénye) miatt. Nincs egyetemes vicc. Vegyük a legrövidebb és legártatlanabb faviccet, ez a „Reccs”. Akinek a szerettei egyike alatt cseresznyezés közben letört egy ág, és szörnyet halt, nem fog nevetni ezen a viccen. És ilyen baleset minden emberöltőben előfordulhat valakivel. Enélkül is ki-magyarazzák Jézus legrázósabb tanításait. Mi lenne, ha még humorizálna is?

Ma mégis meginogtam ebben. Mégpedig egy egyetemesen kigúnyolandó témában vélem őt humorizálni. Ez a hatalom. Jézusnak nagyon rossz véleménye volt a hatalomról. Sokszor beszélt ellene nagyon komolyan. De azt hiszem, bevetette ellene a gúny fegyverét is.

Előrebocsátom a humor változatainak felsorolását.

Tréfa, vicc, élc, móka, poén, humor, komédia, paródia, irónia, pamflet, gúny. Ezek főnevek.

Tréfál, viccel, élcelődik, mókázik, poénkodik, humorizál, komédiázik, parodizál, ironizál, pamfletet ír, gúnyolódik. Ezek igék.

Mindre közösen jellemző, hogy bennük valami összekeveredik más valamivel, amihez tulajdonképpen nincs, vagy nem lehetne köze.

Mi a nevetséges a Reccs című faviccben? Az, hogy a favicc so-sincs fából, mindig csak szavakból áll, tehát nem is reccsenhet úgy, mint egy törhető faág. A reccsenés és a vicc ellentétes tulajdonságú, ebben rejlik a humorossága.

Most pedig lássuk a hatalom természetével ellentétes képzetársításokat Jézus szavaiban!

Mt 20,25: Jézus ...így szólt hozzájuk: „Tudjátok, hogy akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak a népeken, a hatalmasok meg a hatalmukat éreztetik velük.”

Mt 28,18-20: „Nekem adatott minden hatalom égen és földön” (11,27; Zsolt 8,7; Dn 7,13 sk; Ef 1,20 skk; Fil 2,9; 1Pét 3,22; Zsid 1,2; 2,8; Jel 17,14). „Menjetek el tehát, tegyetek tanítvánnyá minden népet, belemerítve őket az Apának, a Fiúnak és a Szentszellemnek nevébe, tanítva őket, hogy megtartsák

mindazt, amit én meghagytam nektek; és íme, én veletek vagyok minden napon a világ végezetéig.”

A hatalom alattvalókat szerez, nem tanítványokat, jutalmakkal és büntetésekkel, nem tanítás, vagyis meggyőzés révén. Bármily komoly is a feladat, megfogalmazása humorba van csomagolva. Kb. olyan vicc az, mint hogy virgácsot kap, aki nem veszi át a Mikulás-csomagot.

Lk 11,4-5 „Azt mondom azokban nektek, barátaimnak, ne féljetek a test megölőtől, de ezek után semmi különösebbet tenni nem bíróktól!” „Hanem megmutatom én majd nektek, kit féljetek; féljetek a megölés után a gyehennába vetésre hatalommal rendelkezőtől. Igen! Azt mondom nektek: ezt féljétek!” (Mt 27,5; Lk 9,25; Zsid 10, 31)

Semmi különösét nem tehet velünk a gyilkosunk, mondja Jézus fanyar humorral. Hiszen csak az szennyez be minket, ami tőlünk jön, belülről; az nem (Mt 15, 11).

Lk 22,25-26: „A gójok királyai uraskodnak felettük, és ’jövőknek’ hivattnak hatalomgyakorlóik. De ti ne így! Hanem a köztetek nagyobb legyen olyan, mint a fiatalabb, és a vezető, mint a szolgálattevő” (’minister’). A lábmosás Jézus részéről ide illő komoly poén (Jn 13,1-20).

Jn 10,17-18: „Azért szeret az Atya, mert odaadom az életemet, hogy majd újra visszavegyem. Nem veszi el tőlem senki, magam adom oda, mert van rá hatalmam, hogy odaadjam, és van rá hatalmam, hogy visszavegyem.”

Az ellenség életét elvevőről mondják, hogy hatalma volt hozzá. Hogy a sajátját odaadja, erre csak gúnyképpen mondhatjuk, hogy volt hozzá hatalma. (Ezt inkább önfeláldozásnak szokás nevezni. Lett is belőle a teológusok nyelvén *mac-tatio mystica* = titokteljes agyonvágás a misében)

Jn 19,10:11: Azt mondja hát neki a Felfegyverzett (Pilátus): „Nekem nem beszélsz? Nem tudod, hogy hatalmam van elengedni téged, és hatalmam van megfeszíteni téged?” A Szabadító azt felelte: „Semmi hatalmad sincs felettem, ha eredendően nem (úgy) adatott neked. Ezért

az engem neked átadónak nagyobb büne van.”

A helytartó érték gyanánt hozza fel hatalmát. Nagylelkűségként ajánlva fel az ártatlan vádlott szabadon engedését. Jézus bűnként értelmezi a hatalomgyakorlást, akár elítélésre, akár felmentésre használják. Még ő, a vádlott mentegeti bíróját, hogy nem is akkora a büne, mint a vádlóknak. Mi ez, ha nem helyzetkomikum? Zárójelben megjegyezhetjük, hogy sem örökösödési, sem házasságtörési perben nem vállal bírói szerepet. Inkább a porban rajzolgat, mint egy utcagyerek. Nem humoros?

De lehet, hogy mindez csak magyarul érvényes. A görög *exúszia* ilyeneket jelent: szabadság, képesség, lehetőség, jog, erő, uralom, hatalom, hatóság, elbizakodottság, túlkapás, visszaélés, szabadosság. De a héberre fordított Újszövetségben csak uralkodást, főnökséget jelent. Más kérdés, hogy vannak-e írásos komédiák az ókori héber irodalomban (mint a görögben Arisztofanész). Azt ugyanis már tudjuk, hogy az iszlám manapság nem fogékony a humorra. A zsidó viccek viszont híresek. Persze van fekete, és guszztustalan, tapintatlan humor is, amiért nem kár, ha nincs. De én a szent pápával, XXIII. Jánossal tartok, aki belevette reggeli imájába, hogy kér egy parányi humort Istentől, mert, amint mondja, arra olyan nagy szükség van ma. Bár Jézus jajt kiált a nevetőkre, remélem, nem mindre, csak azokra, akik a szerencsétlenek és saját hibáik iránti közönnyel vagy éppenséggel mások rovására nevetnek. Mert aki együtt örül az igazság győzelmének Pállal, vagy képes mosolyogni saját szerencsétlenkedésein, az bizonyára kedves a mi Égi Apácskánknak. Talán jó, ha a képzetársítás komolykodásán is elnevetjük magunkat, mielőtt magunk is beleesnénk a hibájukba. Simor János, szlovák származású hercegprímásunk példája van előttem, aki a kinevezése utáni első alkalommal, amikor magára kellett öltetnie a primási dekorációt, a tükör elé állt, és ékes tótos tájszólásával azt mondta tükörképének: „Májom vágy, Jáni!”

Kovács Tádé